

ÇÖZÜLEMİYEN SORUN: KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDET VE HEMŞİRENİN ROLÜ

UNSOLVABLE PROBLEM: DOMESTIC VIOLENCE AGAINST WOMEN AND NURSE'S ROLE

Şadiye Özcan¹, Nurcan Kırca²

¹Erzincan Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu,
Erzincan
²Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi,
Antalya

Yazışma Adresi:

Nurcan Kırca
Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi
Antalya – Türkiye
E posta : nurcan1224@gmail.com

Kabul Tarihi: 18 Ekim 2016

doi: [10.5505/bsbd.2017.50479](https://doi.org/10.5505/bsbd.2017.50479)

Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi

ISSN: 2146-9601

e-ISSN: 2147-2238

bsbd@balikesir.edu.tr

www.bau-sbdergisi.com

ÖZET

Kadına yönelik aile içi şiddet, en temelde kadının yaşamını tehdit eden ve toplumsal hayata katılımına engel olan sosyal bir sorundur. Kadına karşı olumsuz ayrımcılık ve onun aracı olan aile içi şiddet bir insan hakkı ihlali olmasına karşın çağlar boyunca, hatta modern dünyada bile fark edilmemiştir. Fark edildiğinde de ülkeler kadına yönelik aile içi şiddetle baş edebilmek için yasalar, ulusal eylem planları, farkındalık programları düzenlemiştir. Ulusal ve uluslararası düzeyde belirlenen politikalara ve uygulamalara rağmen dünyanın her yerinde sınıf, etnik köken, kültür ve ülkeden bağımsız olarak ortaya çıkan bir sorun olan kadına yönelik aile içi şiddet beklenen düzeyde önlenememiştir. Bu derlemenin amacı kadına yönelik aile içi şiddetin fark edilme sürecinden ve bu süreçte oluşturulan yasalardan, eylem planlarından bahsetmek ve tüm bu gelişmelere rağmen kadına yönelik aile içi şiddetin çözülmemesi nedenlerini anlamak ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Aile içi şiddet, kadın, şiddetin önlenmesi, hemşire

SUMMARY

Domestic violence against women is a social problem that threat to the woman's life and prevents woman's participation in social life. Despite the negative discrimination and domestic violence against women is a violation of human rights has not noticed through the ages even in the modern world. When it is realized the country's has organized awareness programs, laws and national action plans to deal with domestic violence against women. Despite the established policy and practice of national and international level violence against women that occurs independently of culture, class, ethnicity and country has not prevented the expected level. This review aims of explain the process of recognition of domestic violence against women and laws, the action plan that are created in this process, despite all reasons has not resolved domestic violence against women and to provide solutions to these problems.

Keywords: Domestic violence, women, preventing violence, nursing

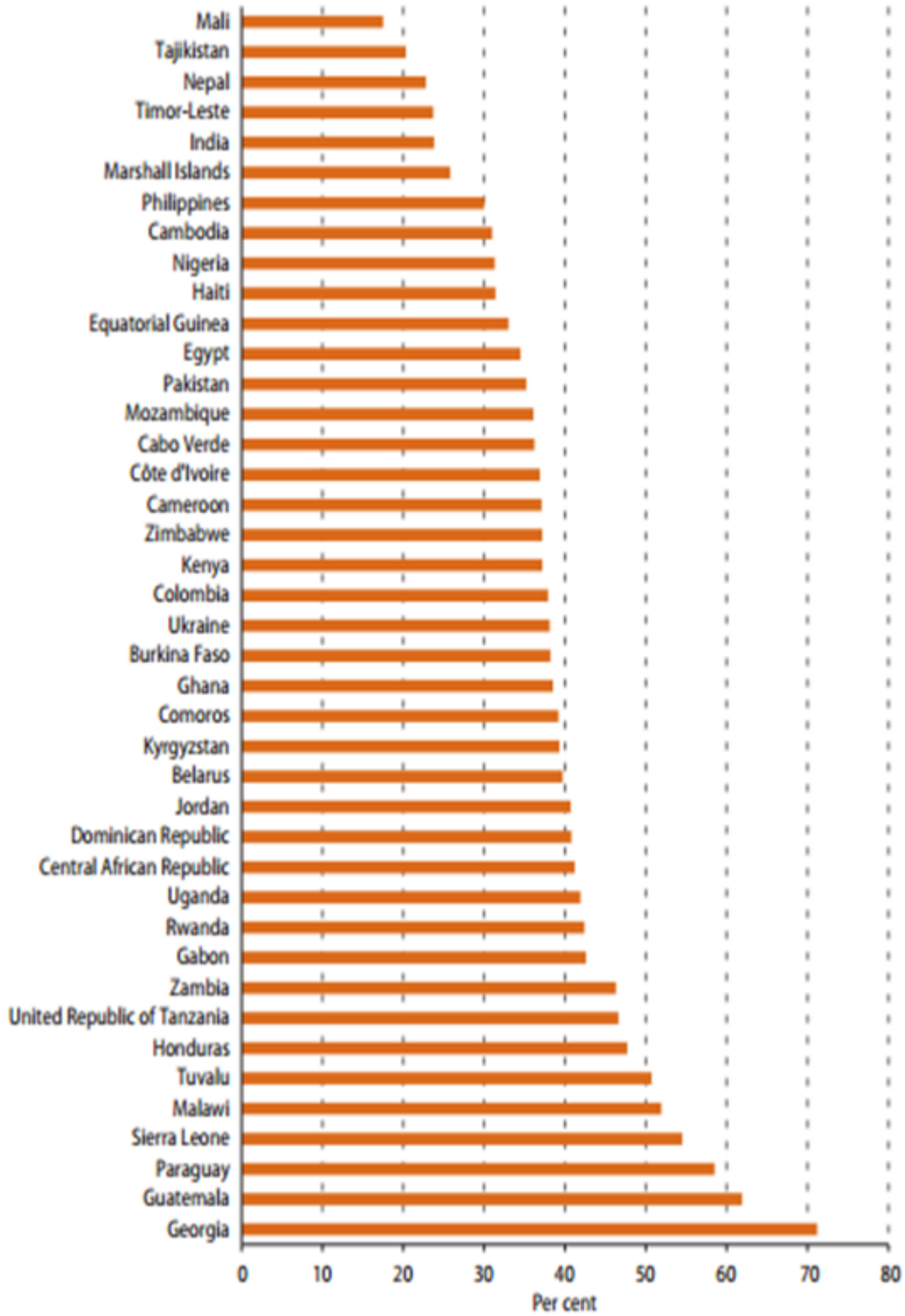
GİRİŞ

Kadına yönelik aile içi şiddet, kadının en temelde yaşamını tehdit eden ve toplumsal hayata katılımına engel olan sosyal bir sorundur. Tüm dünyada, kadınlar ve kız çocukları sayısız şiddet ediminin kurbanlarıdır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet sonsuz bir yelpazede meydana gelmekte, neredeyse ana rahminden mezara kadar devam etmektedir. Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet, sınıf, etnik köken, kültür veya ülkeden bağımsız olarak toplumun her kesiminde görülmektedir.^{1,2,3,4}

Dünyadaki her üç kadından biri yaşamlarının her hangi bir döneminde fiziksel/cinsel şiddet yaşamıştır⁵ Yine her üç

kadından ikisi eşleri /aileyle ilişkili cinayetlerin kurbanı olmuştur. Yasaların geçtiği ülke sayısı; 119 aile içi şiddet, 125 cinsel istismar/taciz ve 52 evlilikte tecavüzdür⁵. Şiddeti deneyimleyen kadınların her hangi bir yardım talep etme oranları %40'dan daha azdır. Bunların %10'dan daha azı polisi aramıştır⁵.

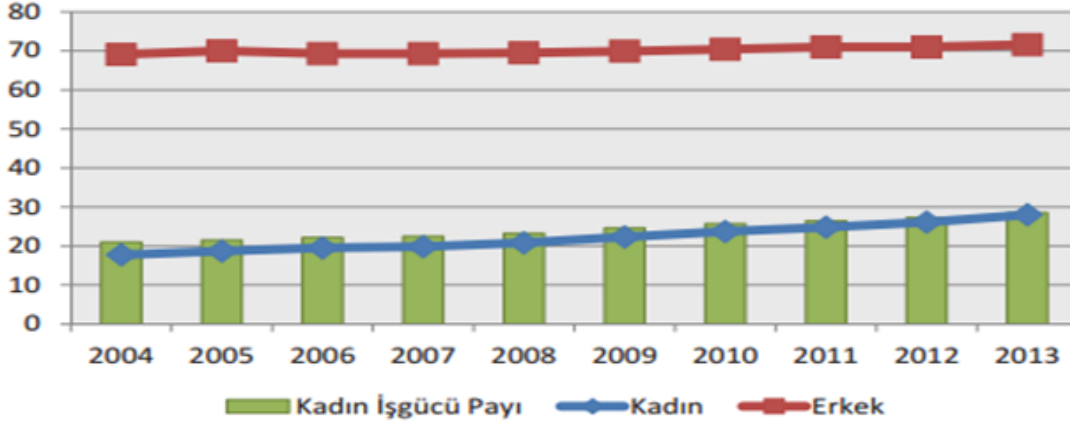
Yaşamları boyunca en az bir kez eşlerinin şiddetine maruz kalan kadınların oranları; Kuzey Amerika %7-32, Latin Amerika ve Karayipler %14-38, Avrupa %13-46, Asya %6-67, Afrika %6 – 64 ve Okyanusya'da %17-68'dir⁵. Aşağıda 2000-2013 yılları arasında şiddeti deneyimleyen ve yardım talep eden 15-49 yaş arasındaki kadınların oranı gösterilmiştir⁶ (Şekil 1).

Şekil 1. 2000-2013 Yılları Arasında Şiddeti Deneyimleyen ve Yardım Talep Eden 15-49 Yaş Arasındaki Kadınların Oranı⁶

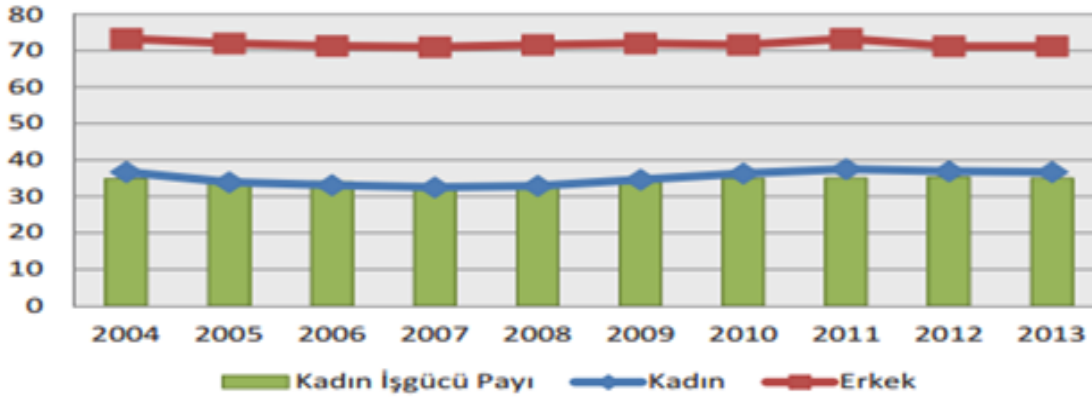
Ulusal ve uluslararası tüm gelişmelere karşın, kadına yönelik şiddet tüm dünyada 21. yüzyıla taşınan en önemli sorunlar arasında yer almaktadır. Toplumsal yaşamın her aşamasında rastlanan kadına yönelik şiddet olgusu; kadının maddi ve manevi bütünlüğüne ağır zarar vermesi nedeniyle ciddi bir sorun olmasının yanı sıra, kadının

toplumsal yaşama aktif ve üretken katılımının önüne geçerek sosyal ve ekonomik kalkınma önünde bir engel oluşturmakta, kadın-erkek eşitsizliğinin devamına neden olmaktadır⁷ (Şekil 2,3,4).

Şekil 2. İşgücü Katılım Oranı ve Kadınların Toplam İşgücü İçindeki Payı (%).Kent⁸

Şekil 3. İşgücü Katılım Oranı ve Kadınların Toplam İşgücü İçindeki Payı (%).Kır⁸

Şekil 4. Temel İşgücü Göstergelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (Bin Kişi)⁹

	Toplam		Erkek		Kadın		Temel işgücü göstergelerinin cinsiyete göre dağılımı
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	
Nüfus (15+ yaş)	56 986	100.0	28 145	49.4	28 841	50.6	
İşgücü	28 786	100.0	20 057	69.7	8 729	30.3	
İstihdam	25 933	100.0	18 244	70.4	7 689	29.6	
İşsiz	2 853	100.0	1 813	63.5	1 040	36.5	
İşgücüne dahil olmayanlar	28 200	100.0	8 089	28.7	20 112	71.3	

Bu derlemenin amacı kadına yönelik aile içi şiddetin fark edilme sürecinden ve bu süreçte oluşturulan yasalardan, eylem planlarından bahsetmek ve tüm bu gelişmelere rağmen kadına yönelik aile içi şiddetin çözülmemesi nedenlerini anlatmak ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır.

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETİN FARKEDİLME SÜRECİ

Kadına karşı olumsuz ayrımcılık ve onun aracı olan aile içi şiddet bir insan hakkı ihlali olmasına rağmen çağlar boyunca, hatta modern dünyada bile fark edilmemiştir. Örneğin 1789 Fransız İnsan Hakları Bildirgesi'nde bile kadına yönelik ayrımcılıktan söz edilmemiştir. Kadının cinsiyeti nedeniyle uğradığı eşitsizliğin ayırt edilmesi için Büyük Sanayi Devrimi'nin gerçekleşmesi, yani kadının iş gücüne gereksinim duyulması gerekmiştir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nda erkeklerin savaşta olmaları kadının iş gücüne duyulan gereksinimi artırarak bu farkındalığı pekiştirmiştir¹⁰.

Kadına yönelik ayrımcılığın en etkili aracı olan aile içi şiddet son yirmi yıla dek hep gözden uzak kalmıştır. Öyle ki kadınların insan hakları bildirisi olarak da tanımlanan Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde çoğunlukla ayrımcılıktan söz edilmiş, kadına yönelik ayrımcılığın en önemli aracı olarak kadına yönelik aile içi şiddetin zihinlerde yer alması için, 1993 yılında Kadınlara Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge'nin kabulü gerekmiştir¹⁰.

1995 yılında Pekin'de yapılan 4. Dünya Kadın Konferansında; Pekin Deklarasyonu'nun 118. maddesinde kadına yönelik şiddetin erkeklerin hakimiyetine ve kadınlara yönelik ayrımcılığa yol açtığı, kadınların ilerlemesini engellediği, kadınla erkek arasında çağlar boyunca devam eden eşitsiz güç ilişkilerinin görünürdeki yüzü olduğu ifade edilmekle birlikte temelde kültürel modellerden özeldir ise belirli geleneksel uygulamalardan kaynaklandığı söylenmektedir¹¹.

TÜRKİYE'DE AİLE İÇİ ŞİDDETİN FARKEDİLME SÜRECİ VE BUNA YÖNELİK OLUŞTURULAN YASALAR VE ULUSAL EYLEM PLANLARI

Türkiye'de kadına yönelik şiddet konusu, 1980'li yılların sonunda kadın hareketi tarafından gündeme getirilmiştir. Şiddetle mücadelede kurumsallaşma süreci, 1990'lı yıllarla birlikte başlamış, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün kurulması ve kamu kurumlarına bağlı ilk kadın konukevinin Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı olarak hizmete açılması ile hızlanmıştır. Yasal mevzuat anlamında atılan ilk adım, 1998 yılında çıkarılan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'dur. 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un kabulünden sonra Türk hukukunda aile içi

şiddet özel ya da mahrem bir alan olmaktan çıkmış; ardından Anayasa ve yenilenen Medeni Yasa ile Türk Ceza Yasası'nda kadına yönelik ayrımcılığı ve şiddeti hoş gören maddelerin birçoğu elenmiştir. Avrupa Konseyi çerçevesinde bu alandaki sözleşmeler arasında, 2011 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" Türkiye'deki yasal düzenlemeler açısından önem taşımaktadır. Bu sözleşmeyle birlikte, 4320 sayılı Kanun'un önemli eksikliği olarak görülen sadece evlilik içindeki şiddeti önlemeyi hedefleyen hükümlerin düzeltilmesine yönelik adım atılmıştır. Bu sözleşmeye yönelik paralel düzenlemeler içeren 6284 sayılı 'Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun' 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir¹². 6284 sayılı Kanun, "şiddet mağduru ve şiddet uygulayan aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti" ev içi şiddet kapsamına almaktadır.

Ülkemizde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması ve kadının insan haklarının güçlendirilmesi konusunda yasal düzenlemeler tanımlanmış; bu düzenlemeler ile kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda da önemli adımlar atılmıştır. Ancak, kadına yönelik şiddetle mücadelede yasal düzenlemeler kadar bu düzenlemelerin etkin şekilde uygulanması, mağdura koruma, tedavi, rehabilitasyon hizmetleri sunulması ile konu hakkında toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması da büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadelede son olarak "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015" hazırlanmıştır. Hazırlanan Plan ile toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin 5 temel alanda iyileştirme hedeflenmiştir⁷. Bu alanlarda hedefler belirlenmiştir.

Söz konusu alanlar;

- Yasal düzenlemeler,
- Farkındalık yaratma ve zihniyet dönüşümünün sağlanması,
- Koruyucu hizmet sunumu ve şiddet mağdurlarının güçlendirilmesi,
- Sağlık hizmetlerinin sunumu,
- Kurum/kuruluşlar arası işbirliğidir¹³.

Araştırma bulguları farklı tipteki şiddet türleri için farklı tipte müdahale servisleri olması gerektiğini belirtmişlerdir. Kısa vadede rehberlik hizmetleri çoğunlukla tercih edilebilir ki bunun en azından bazı yararları olduğu görülmüştür. Örneğin kadının şiddet uygulayan partnerinden kurtulması ve şiddeti uygulayanla olan ilişkisine geri dönmemesi, kendisine

yeni bir hayat inşa etmesinde destek sağlayan takip programlarının birçok yararı olduğu gösterilmiştir¹⁴.

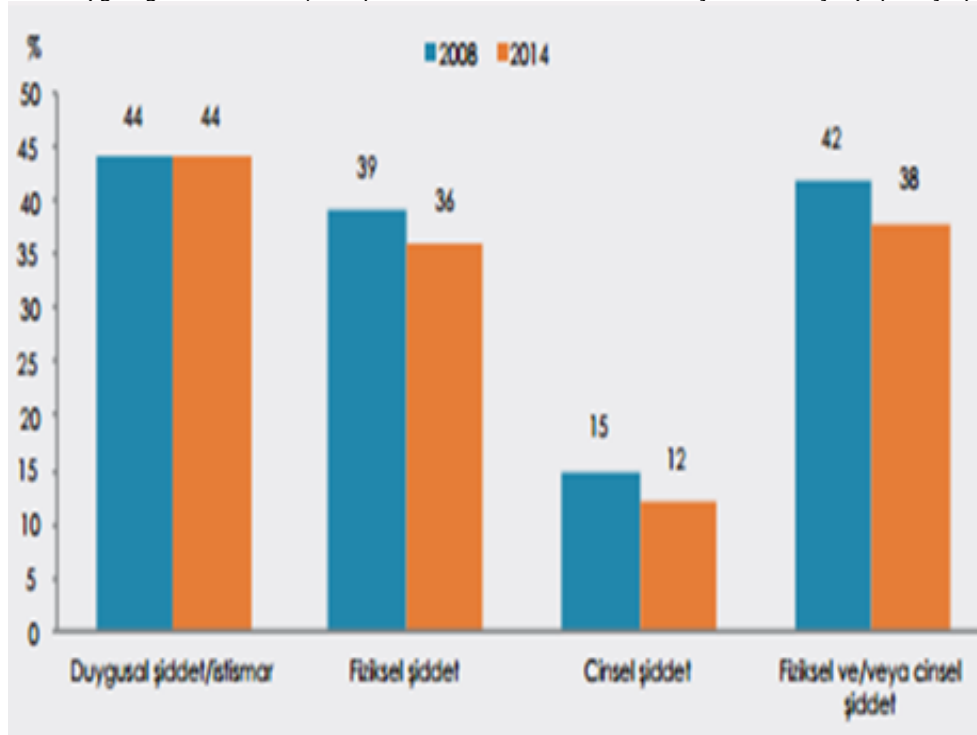
YASALAR VE EYLEM PLANLARINA RAĞMEN TÜRKİYE'DE ŞİDDETİN BOYUTU

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün 2014 yılında yaptığı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonucuna göre, Türkiye genelinde kadınların maruz kaldıkları şiddet yaygın bir biçimde yaşanmaya devam etmektedir. Kadınlar, evlilikleri ya da ilişkileri devam etsin ya da etmesin genellikle en yakınlarındaki erkekler tarafından şiddete maruz bırakılmaktadırlar; bu erkekler eş ya da nişanlı/sözlü/erkek arkadaş başta olmak üzere, baba, ağabey ve akrabalar biçiminde sıralanmaktadır¹⁵. Cengiz Özyurt ve Deveci yaptıkları çalışmada kadınların % 32.9'unun aile içi şiddete maruz kaldığını belirtmişlerdir¹⁶. Aile içi şiddete maruz kalan kadınların, en fazla eşleri tarafından (%57.8) şiddete maruz kaldıkları görülmüştür¹⁶.

Kadına yönelik şiddet türleri fiziksel şiddet, sözel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet olarak görülebilmektedir^{17,19}. Altınay ve Arat'ın araştırma sonuçlarına göre her üç kadından biri fiziksel şiddete maruz kalmaktadır²⁰. Türkiye genelinde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten evlenmiş kadınların oranı yüzde

36; cinsel şiddete maruz kalanların oranı yüzde 12; yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınların oranı ise yüzde 38'dir¹⁵. Naçar ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada, kadınların % 49.9'u aile içi şiddet yaşadıklarını belirtmiştir²¹. Maruz kalınan şiddetin % 32.4'ü sözel, % 26.5'i fiziksel, % 23.1'i duygusal, % 12.7'si ekonomik ve % 4.5'i cinseldir. Ayrıca bu çalışmada kadınların % 52.1'i yaşadıkları şiddeti haklı görmektedir²¹. Kadınlar, sokakta ya da tanımadıkları kişilerden çok, kendileri için en güvenli alan olması gereken ailede şiddetle karşılaşmaktadır ve aynı araştırma sonuçlarına göre şiddet gören kadınların da ancak %8'i kamu kurumlarına başvurmuştur. Üstelik başvuranların çoğu verilen hizmetten memnun değildir²². Ayrıca fiziksel şiddet, her 10 kadının neredeyse 1'inde gebelik sırasında da devam etmektedir¹⁵. Ayrancı ve arkadaşlarının çalışmasında gebe olan veya gebelik öyküsü bulunan 110 kadınlı yapılan çalışmada, kadınların % 81.82'i ilk gebeliğinde, % 14.5'i ikinci gebeliğinde, % 3.7'si üçüncü ve sonraki gebeliklerinde ilk kez şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir²³.

Şekil 5. Yaşamın Herhangi Bir Döneminde Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet İle Duygusal Şiddet/İstismar Yaygınlığı 2008-2014 (Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır)⁸

AİLE İÇİ ŞİDDETİN GÖRÜNMEYEN YÜZÜ

Şiddetin sadece görünen fiziksel boyutu söz konusu olsa, mücadele çok daha kolay olacaktır. Oysa şiddetin büyüğü sosyal, psikolojik ve ekonomik boyutlarda yaşanmaktadır. Kadına yönelik şiddet biçimleri arasında en yaygın olan duygusal şiddet/istismardır. Türkiye genelinde kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları duygusal şiddet/ istismar yüzde 44, son 12 ayda ise yüzde 26'dır¹⁵. Şiddetin boyutlarını büyüten de şiddet olarak algılanmayan ancak, insan üzerinde fiziksel şiddetten çok daha fazla olumsuz etkisi olan, çeşitli şiddet türlerinin şiddet olduğunun kabul edilmeden uygulanıyor olmasıdır. Bu durumda şiddet mağduru kişi, şiddeti uygulayanın zannettiğinden çok daha fazla zarar görmekte ve şiddet uygulayan kişi de olumsuzluğun boyutlarının farkında olmadığı için telafi etme durumuna gitmemektedir. Şiddet mağdurlarının büyük kısmı şiddetin görünmeyen, ancak tahribatı çok olan bu yönünden fazlasıyla etkilenmektedir.

AİLE İÇİ ŞİDDETİN ÇÖZÜLEMESİNİN NEDENLERİ

1. Şiddet mağdurlarının şiddetin devam etmesindeki dolaylı rolünü göz ardı etmemek gerekir. Şiddete uğrayan, şiddete uğradığını itiraf etmek istememektedir. Bir insan şiddete uğradığında genellikle şiddete uğramadaki rolünü sorgulamaktadır. Şiddete uğradığını duyanların da aynı şekilde düşünmelerine inandıkları için, şiddeti gizleme eğiliminde olmaktadır. Bu da uygulanan şiddetin devam etmesinde son derece önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet ile mücadelede, özellikle hukuki mücadelenin başlatılması ve sürdürülmesinde bu durum önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir problemin çözülebilmesi için, öncelikle varlığının kabul edilmesi gerekmektedir. Problemden şikâyetçi olunmadığında ve problemin varlığı kabul edilmediğinde, kabul edilmeyen bir problemin çözümünü beklemek de tutarsız olacaktır. Bu durumda şiddetle mücadelede en önemli hususun zihniyet değişimi olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Köşgeroğlu ve arkadaşlarının şiddet karşısında 102 kadının davranışlarını incelediği çalışmada; şiddete maruz kalmalarına rağmen, kadınların çoğunluğunun (%87.3) şiddet karşısında hiçbir tepki vermedikleri görülmüştür¹⁸. Şiddet karşısında tepki veren kadınların oranı %12.7 olup; bunların da % 5.9'u karakola, %2.9'u adliyeye, %2.9'u herhangi bir sağlık kuruluşuna ve %1.0'inin belediyeye başvurduğu saptanmıştır¹⁸. Mağdurun şiddeti ifade etmemesinin de aslında pek çok nedeni vardır. Bu nedenler; gidecek bir yerinin olmaması, maddi gelirinin olmaması, çocuklarından ayrılmak istememesi ve öğrenilmiş çaresizlik bunlardan bazılarıdır²⁴.
2. Şiddet öğrenilmiş bir davranıştır ve en önemli öğrenme kaynağını da şiddet uygulayan kişinin kendi ailesidir. Pek çok kültür, kocaya eşine şiddet uygulama hakkı tanımaktadır. Sosyalleşme sürecinde, kocanın şiddet uygulama hakkının olduğunu öğrenerek büyümesi, kadının da erkeğin şiddet uygulamasının normal bir davranış olduğu düşüncesini öğrenerek büyümesi, sosyal hayatta aile içi şiddetin olağan olarak algılanmasına zemin hazırlamaktadır²⁵. Eğer evde ebeveynler çatışarak ve kavga ederek sorunlarını çözüyorlarsa, çocuklar da büyüyünce sorunlarını çözmede aynı yöntemi kullanacaklardır²⁴. White ve Widom'un yaptığı ve yirmi yıl süren araştırmanın sonucuna göre çocukken aile içi şiddete şahit olanlar veya şiddet görenler ile hiç şiddet görmeyenlerin sonraki yıllarda kendi ailelerine şiddet uygulama oranları arasındaki fark %12'dir²⁶. Bu %12'lik kısım kendi çocuklarında da şiddeti aktardığında yıllar içerisinde bu oran gittikçe daha da artabilir.
3. Şiddetin mazur görülmesinin altında, toplumun cinsel normları bulunmaktadır. Erkekler, evin geçimini tek başlarına sağladıkları sürece, evde tek başlarına hüküm sürme hakkını kendilerinde bulmaya devam edeceklerdir. Geleneksel kültürün dayacağı, terbiye aracı olarak kabul etmesi; erkeğe, karısının rolüne uygun davranmadığında şiddet ile karşılık verme hakkı tanımaktadır. "Erkeğin, yasalardan ve toplumun ataerkil geleneklerden kaynaklanan kadına göre üstün konumu, kadının erkeğe hizmet etmesinin ve erkeğin aile içi kararlarda kadından daha fazla söz sahibi olmasının olağan görülmesi de şiddeti besleyen en önemli unsurlardandır²⁵.
4. Şiddeti önlemek için öncelikle kadına yönelik şiddetin nedenlerini bilmek gerekir. Aile bireylerini başkaları önünde sürekli olarak küçük düşürmek, zaaflarıyla alay etmek, ailesi, arkadaşları, komşuları ile görüşmesini ve evden dışarı çıkmasını engellemek, her zaman nerede olduğunu söylemesi konusunda baskı yapmak, sadakatsizlikle suçlamak, başka erkeklerle konuştuğunda kızmak, giyim kuşamına karışmak, sağlık hizmetine ulaşımını kontrol etmek sosyal şiddet türünün örnekleridir. Ailenin diğer üyelerini kontrol etme isteği, aile içi şiddetin temel nedenlerinin en başında gelir. Bu

5. nedenle baş edilemeye çalışılmadıkça kadına yönelik aile içi şiddet sürmeye devam edebilir²⁷. Şiddetin diğer nedenlerine bakılırsa, hızlı ve çarpık kentleşme, yoksulluk, işsizlik, eğitimsizlik, göçler, kadının bazı söz ve tutumları oldukça sık görülmektedir^{28,29}.
6. Dünya Sağlık Örgütüne göre cinsel şiddet; bir kişinin karşısındaki kişiyle arasındaki ilişki biçimi ne olursa olsun o kişiden cinsel bir fayda ya da güç elde etme girişimi; sözle, bakışla ya da herhangi bir cinsel eylemle kişiye yaklaşma, kişinin cinselliği üzerinde baskı kurma gibi davranışları sosyal, psikolojik ya da fiziksel güç yoluyla karşı tarafa uygulamasıdır³⁰. Türkiye’de yapılan kadına yönelik aile içi şiddet araştırmasına göre Türkiye’de en az bir kez istemediği zamanlarda cinsel ilişkiye zorlanan kadınların oranı %14’dür²⁰. Türkiye’de cinsel şiddete uğradığını söyleyenlerin % 67’si aynı zamanda fiziksel şiddete de maruz kalmıştır. Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet konusunda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında çok merkezli ve kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaya göre, Türkiye genelinde evlenmiş kadınların eşinden cinsel şiddet görme oranı %15 olarak bulunmuştur. Aynı araştırmada fiziksel ve cinsel şiddet biçimlerinden en az birinin yaşanma durumu %42’dir³⁰. İzmirli ve Sönmez’in bir toplum sağlığı merkezi hizmet bölgesinde 15-49 yaş grubu evli kadınlarda kadına yönelik aile içi şiddet prevalansı ve etkileyen etmenler çalışmasında kadınların %14,6’sının cinsel şiddete uğradığı bulunmuştur³¹. En son yapılan Türkiye genelindeki çalışmada evli kadınların %12’si cinsel şiddete maruz kalmıştır¹⁵. Kadının sünnet edilmesi, zorla evlendirilmesi, eşin sadakatsizliği, cinsel isteğin düzeyi, cinsel ilişkiden kadının zevk alması ve cinsel ilişkide kadının memnuniyetinin ihmal edilmesi gibi durumlar istatistiksel olarak cinsel şiddetin önemli belirleyicileri olarak bulunmuş ve kadınların %61,8’i bu belirleyicileri ifade etmişlerdir¹⁹. Şiddeti azaltmak ve /veya önlemek için şiddetin belirleyici faktörlerini ortadan kaldırmak gerekir.
7. Şiddeti önlemek ve çözmek için medyaya da görevler düşmektedir. Medya kadına yönelik şiddet haberlerini sunarken gizlilik ilkesi her gazetecinin öncelikli ilkesi olmalıdır. Bunun yanında medya bu haberleri yaparken topluma karşı sorumlu olduğunu da unutmamalıdır⁴. Medyada şiddetin temsili, erkeğin kadından daha güçlü olduğunu öne süren ‘biyolojik farklılıklar’ söylemine dayanmaktadır. Dolayısıyla kadınları doğaları gereği itaatkar, pasif, bağımlı, güçsüz olarak; erkekleri ise, saldırgan, her

zaman etkin ve güçlü olarak resmetmek şiddetin çözülememesine sebep olmaktadır³³.

8. Şiddeti önlemek ve çözmek için güvenlik ekiplerine de sorumluluk düşmektedir. İsveç’te yapılan bir çalışmada kadınların %25-%30’u partnerleri tarafından şiddete maruz kaldıklarını polis tespit etmiştir³⁴. Yapılan görüşmeler ve polis raporlarında kadınların %50’sinin şiddete birden fazla maruz kaldıklarını göstermiştir. Söz konusu olan kadınlarda ölüme neden olan şiddetin faillerinin daha önceden tehdit etme ve saldırma gibi davranışları çok yaygın görülen bir durumdur. Rying yaptığı çalışmada eş ile ilişkili cinayetlerde %30-%40 oranındaki vakada daha önceden tehdit etme veya şiddete ilişkin kanıtlar bulunmuştur¹³. Bu yüzden kadınlar tehdit edildiklerini söyledikleri anda kadınları ölümcül şiddetten kurtarmak için şiddeti uygulayanla ilgili yasal işlemler derhal başlatılmalıdır.

AİLE İÇİ ŞİDDETE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Şiddetin belirlenmesi ve tanımlanmasına yönelik ilköğretim ikinci kademe ve lise öğrencilerinde yapılan görüşmeler sonucunda şiddetin önlenmesine yönelik ilk öneriler; şiddetin hiç yaşanmadan önlenmesi için kadınların haklarını bilmeleri ve savunmalarının sağlanması, bunun için kadınların öğreniminin yükseltilmesi yer alırken; evliliklerin planlanması, alkol kullanımının sınırlandırılması, dini eğitim ve ekonomik durumun iyileştirilmesi de diğer öneriler arasında yer almaktadır². Ayrıca tüm yaş grubundan öğrencilere etkili ve mantıklı problem çözme alışkanlıklarının kazandırılması da önemli öneriler arasındadır³⁶.

Hukuksal alanda cinsiyet farklılıklarını temel alarak hazırlanan yasalardan çok, kadının uğradığı şiddeti kanıtlamasına yardımcı, duygusal ve maddi zararını karşılamayı esas edinen, şiddeti uygulayana caydırıcı cezai hükümler sunan yasal düzenlemelere gereksinim vardır³⁵.

Aile içi şiddetin her kadın için ortaya çıkışı ve çözümü farklı olabilmektedir. Aile içi şiddetin çözümünde yardımcı olacak her meslek mensubunun farklı görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Acil servis hemşiresinin görev ve sorumluluğu kadının tekrar aile içi şiddet ortamına gönderilmesinin engellenmesi ve kendine çözüm yolları bulana kadar desteklenmesi amacıyla gerekli duygusal destek, bilgilendirme/danışmanlığın verilmesi ve sosyal desteklerin devreye sokulmasıdır^{37,38}. Hemşirelerin aile içi şiddeti taramaları da diğer önemli bir öneridir. Hemşirelerin profesyonel eğitim ve alıştırmalar yoluyla aile içi şiddeti tarama uygulamalarına adaptasyonu kolaylaştırılabilir. Ayrıca hemşirelerin aile içi şiddeti tararken kişisel inançlarını ön plana çıkarmamaları

öğretilmelidir. Bu kişisel inançların üstesinden gelmek için hemşirelik okullarında ve sağlık bakımı ortamlarında çok yönlü yaklaşımların başlatılmasına gereksinim vardır³⁹.

Sonuç olarak şiddeti hiç oluşmadan önlemek gerekir. Bunun içinde yapılması önerilenler;

- Ailedeki tüm bireyler kendilerindeki eksiklikleri fark etmeli,
- Öfke kontrolünü sağlamak için herkes kendisine özgü girişimler üretmeli,
- Şiddetin nesilden nesile aktarılmasını önlemek için çocukları terbiye etme aracı olarak şiddet gösterilmemeli, bunun yerine konuşarak çözüm bulunabileceği vurgulanmalı
- Çocukların gözü önünde şiddet uygulanmamalı,
- Her bireye, karşı cinsin yapısal ve düşünme tarzı farklılıkları anlatılmalı ve buna göre kişilerin karşı cinsten uygun düzeyde beklentiler geliştirmeleri sağlanmalı
- En önemlisi de tüm bu girişimlerin olabilmesi için kişiler okumaya teşvik edilmeli, bu konularda Türkiye'nin her yerine en ücra köşelere kadar kişilerin zorunlu olarak katılacağı seminerler/eğitim programları düzenlenmeli ve kişiler bu seminerlerde okumaya, eksiklerini bulmaya ve bu eksiklikleri düzeltmeye çalışmaya sevk edilmelidir.
- Bu şekilde verilen eğitimler ve kişilerin kendilerini değiştirme, geliştirme çabaları eğer etkili olursa ve kişiler kendindeki eksiklik ve yanlışlıkları fark ederlerse daha mutlu birliktelikler, daha mutlu çocuklar ve daha mutlu bir toplum haline gelebiliriz.

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETE HEMŞİRENİN ROLÜ

Kadına yönelik şiddetin belgelenmesi, ilgili makamlara bildirilmesi, tedavisi ve rehabilitasyonu multidisipliner ve bütüncül olarak ele alınmalıdır. Bu aşamada hemşirelerin de rol ve sorumlulukları vardır. Hemşireler toplumun bütün kesimlerinde bireylerle çok yakın çalışan sağlık profesyonelleridir. Bundan dolayı hemşirelerin aile içi şiddet konusunda uyanık olmaları gerekir. Hemşireler aile içi şiddeti gösteren ya da düşündürülen belirtirleri bilmeli ve bunları gözlemlemelidir. Şiddetin belirtilerini gözlemlediği kişilere karşı önyargılı olmamalı, kişileri eleştirmemeli ve suçlayıcı tutumdan kaçınmalıdır. Ayrıca hemşireler şiddetin ve oluşabilecek yaralanmaların önlenmesinde kadınları eğiterek, gerektiği durumlarda nerelere başvurabileceklerini öğreterek şiddetin azaltılmasında güçlü bir etki oluşturabilirler⁴⁰. Aile içi şiddette hemşirelerin çalıştıkları alanlarda rol ve sorumlulukları arasında; aile içi şiddetin belirlenmesi,

tıbbi tedavi ve bakımın saptanması, şiddet ile ilgili verilerin toplanması, bilgilendirme ve danışmanlığın yapılması, güvenlik planının oluşturulması, kayıt tutulması ve gerekli disiplinlere sevk edilmesi gelmektedir⁴¹. Hemşirelik girişimleri birincil, ikincil ve üçüncül koruma basamaklarını kullanarak temel sağlık hizmetleri doğrultusunda yapılmalıdır^{42,43}.

Hemşire birincil korumada aile içi şiddetin ortaya çıkmasını önleyebilmek için önlemler almalı, sağlık eğitimleri verilmeli, öfke kontrolünü sağlamalarına yönelik danışmanlık yapmalı, oluşabilecek kriz durumunu önleyebilmek için destek sistemlerini düzenlemelidir. İkincil korumada erken müdahale etmeli ve şiddetin durdurulması için girişimlerde bulunmalı, üçüncül korumada da şiddete uğrayan kişiye ve aileye danışmanlık yaparak rehabilitasyon sürecini hızlandırmalıdır.

Ev içi şiddet yaşayan kadınlarda majör depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu sık görülen psikiyatrik bozukluklardandır⁴⁴. Ayrıca, şiddete uğrayan kadının değerleri, nitelikleri, kararları yok olmakta, kadın "ben" duygusunu yitirmekte, benlik saygısı azalmakta, kimlik kaybı görülmekte, sağlık sorunları artmakta, girişimciliği gelişmediği gibi tam tersine kaybolmaya başlamaktadır. Şiddete uğrayan kadınlar kimlik ve düşünce geliştirmekte zorlanmakta ve toplumsal tavır alışlarda yer alamamakta, kendini suçlamakta, kendi durumunu gerçekçi olarak değerlendirmekten uzaklaşmaktadır.²⁷ Bu sebeplerden dolayı şiddet mağduru kadınlara çok daha kapsamlı bir psikolojik destek sunması gerekir. Aile içi şiddete psikososyal yaklaşımda hemşire, hekim, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, emniyet mensupları gibi birçok meslek üyelerinin bulunduğu multidisipliner bir yaklaşım sergilenmelidir⁴⁵. Uzmanlar psikososyal yaklaşımda üç aşama tanımlamışlardır. Bu alanda yapılması gereken ekip üyelerinin belirlenmesi, aile ile görüşmede şiddet ile ilgili yeterli ve doğru bilgi alınması ve şiddetin tanımlanmasıdır⁴⁶.

Kadına yönelik aile içi şiddet nedeniyle acil servise başvuran kadınların çeşitli nedenlerle (utanma, korkma, kendini suçlama) kendini savunamadığı durumlarda, hemşirenin devreye girerek hasta savunuculuğu rolünü yerine getirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Travma nedeniyle acile başvuran her kadın aile içi şiddet açısından irdelenmesi gerektiğini belirtmiştir³⁷. Diğer taraftan sağlık çalışanlarının bu soruna yönelik nitelikli hizmet verebilmeleri için hizmet içi eğitimlere gereksinim vardır⁴⁶.

Sonuç olarak; kadına yönelik şiddetle ilgili yasaların, protokollerin dikkate alınmasına, yasal düzenlemelerin denetim ve kontrol mekanizmalarının artırılmasına, kadının kendi hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı

durumlarda nereye, kime başvuracağı konusunda bilgilendirilmesine ve cesaretlendirilmesine, şiddeti önlemede etkili iletişim tekniklerinin kullanılmasına gereksinim vardır. Şiddetin tüm boyutlarının ortadan kaldırılması için hem erkeklere hem de kadınlara eğitim verilmesi gerekmektedir. Ayrıca kadının şiddete daha fazla maruz kalmasını önleyecek sistemin güçlendirilmesi, kadının şiddet gördüğü erkekte daha fazla şiddet görmesini önleyecek şekilde koruma altına alınması, kadının bağımsız olarak yaşaması konusunda da güçlendirilmesi için ekonomik bağımsızlığını sağlaması gerekmektedir. Adli tıp, adli psikiyatri, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, hemşire birlikte ekip çalışması yaparak şiddet mağduru olan kadını detaylı olarak değerlendirmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Ali AA, Yassin K, Omer R. Domestic Violence against Women in Eastern Sudan. *BMC Public Health*. 2014;14(1136):1-5.
2. Özcebe H, Yavuz S, Taşçene H, Türkyılmaz S. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda İlköğretim İkinci Kademe ve Lise Öğrencilerinin Tutumları. "Ankara, Erzurum ve Aydın" illerinde niteliksel bir araştırma. Nüfus Bilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. (2013).
3. Rodrigues DP, Gomes-Sponholz FA, Stefanelo J, Spanó Nakano AM, dos Santos Monteiro JC. Intimate Partner Violence against Pregnant Women: Study About The Repercussions on The Obstetric and Neonatal Results. *Rev Esc Enferm USP*. 2014;48(2):206-212.
4. Shumaila A. Violence Against Women: Media Representation of Violent Issues in The Perspective of Pakistan. *Science International*. 2014;26(1): 367-371.
5. The World's Women 2015. [Violence against Women - United Nations Statistics Division](http://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/WorldsWomen2015_chapter6_t.pdf) United Nations ss: 259. http://unstats.un.org/unsd/gender/downloads/WorldsWomen2015_chapter6_t.pdf (Erişim Tarihi: 17.06.2016).
6. Compiled by the United Nations Division from Demographic and Health Surveys (DHS), Reproductive Health Surveys (RHS) and Multiple Indicator Cluster Surveys (MICS). (ICF, 2014 and UNICEF, 2014c).
7. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2012). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015. <http://kadinstatusu.aile.gov.tr/.../Kadina%20Yonelik%20Aile%20Ici%20Siddet..> (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2015).
8. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Kadın İşgücü Profili ve İstatistiklerinin Analizi 2014. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf..(Erişim Tarihi: 15 Haziran 2016).
9. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). İş Gücü İstatistikleri 2014, (2015) <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18645..> (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2016).
10. Ankara Barosu Başkanlığı (2011). Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. (http://www.ankarabarusu.org.tr/.../2011sonrasikitap/kadina_yonelik_aile_ici_si...) (Erişim Tarihi: 15.09.2015).
11. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Sonuçları, Pekin 4-15 Eylül 1995. <http://www.kssgm.gov.tr/pekin.rtf> (Erişim tarihi: 20.06.2015).
12. Ankara Barosu (2013). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Mevzuatı. <http://www.ankarabarusu.org.tr/Siteler/2012yayin/2011sonrasikitap/6284-sayili-ailenin-korunmasi.pdf> (Erişim Tarihi: 10 Ağustos 2015).
13. Rying, M. Do'dligt va'ld mot kvinnor i na'rarelationer.[Acts of lethal violence against women in intimate relationships]. BRA -report 2001:1 [In Swedish with English summary]. Stockholm: National Council for Crime Prevention. (2001).
14. Lee RK, Sanders Thompson VL, Mechanic MB. Intimate Partner Violence and Women of Color: A Call For Innovations. *American Journal of Public Health*. 2002;92(4):530-534.
15. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara, (2014).
16. Cengiz Özyurt B, Deveci A. Manisa'da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2011; 22(1): 10-16.
17. Alhabib S, Nur U, Jones R. Domestic Violence Against Women: Systematic Review of Prevalence Studies. *Journal of Family Violence*. 2010; (25): 369-382.
18. Köşgeroğlu N, Çulha İ, Öz Z, Yılmaz A. Şiddet Karşısında Kadınların Davranışlarının İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2015; 3(9): 342-350.
19. Yari A, Nouri R, Rashidian H, Nadrian H. Prevalence and Determinants of Sexual Intimate Partner Violence against Women in The City of Marivan, Iran. *Journal of Family and Reproductive Health*. 2013;7(4):157-163.
20. Altınay AG, Arat Y. (2007). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet. <http://research.sabanciuniv.edu/7029/> (Erişim Tarihi: 06.12.2015).
21. Naçar M, Baykan Z, Poyrazoğlu S, Çetinkaya F. Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesinde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2009;8(2):131-138.
22. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2008-AnaRapor.pdf> (Erişim Tarihi: 15.09.2015).
23. Ayrancı Ü, Günay Y, Ünlüoğlu Ş. Hamilelikte Aile İçi Eş Şiddeti. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2002; (3): 75-87.
24. Tarhan N. (2010), Aile Okulu, İstanbul: Timaş Yayınları.
25. Şenol D, Yıldız S. "Bir Kentleşme Sorunu Olarak Gecekondularda Yaşanan Aile İçi Şiddet ve Kadın-Ankara İli, Çankaya İlçesi, Yıldız Örneği-", 38. (ICANAS) Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. Çevre, Kentleşme Sorunları ve Çözümleri Bildiriler Kitabı, Cilt II. ss.841-851. (2011).
26. White H, Widom C. Intimate Partner Violence among Abused and Neglected Children in Young Adulthood: The Mediating Effects of Early Aggression, Antisocial Personality, Hostility and Alcohol Problems. *Aggressive Behavior*. 2003; 29: 332-345.
27. Çivi S, Kutlu R, Marakoğlu K. The Frequency of Violence Against Women and The Factors Affecting This: A Study on Women Who Applied to Two Primary Health Care Centers. *Gülhane Tıp Dergisi*. 2008;50 (2): 110-116.
28. Demir SA, Nam D. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede Erkeğin Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2014;19 (3):211-227.
29. World Health Organization, Understanding and Addressing Violence against Women, http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/77434/1/WHO_RHR_12.37_eng.pdf?ua=1 (Erişim Tarihi:16.02.2016).

30. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Kadınlar İçin Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, Ankara: (2008)
31. İzmirli GO, Sönmez Y. Bir Toplum Sağlığı Merkezi Hizmet Bölgesinde 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınlarda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Prevalansı ve Etkileyen Etmenler. 16.Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı. ISBN: 978-975-97836-6-2 27-31 Ekim 2013; s:176.
32. Dursun Ç. "Kadına yönelik şiddet karşısında haber etiği. *Fe Dergi*. 2010; 2 (1): 19-32.
33. Lindström P. Violence against Women in Scandinavia: a Description and Evaluation of two new Laws Aiming to Protect Women. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 2004;1404-3858(5):220–235.
34. Page ZA, İnce M. Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 2008; 11(22):81-94.
35. Dindaş H, Ege E. Kadına Yönelik Ev İçi Şiddetinin Sosyo-ekonomik Durum ve Yaşam Kalitesi İle İlişkisi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 2009;11(3): 5-17.
36. Kanbay Y, Işık E, Yavuzaslan M, Keleş S. Hemşirelik Öğrencilerinin Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Görüş ve Tutumlarının Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2012;1(2): 107-119.
37. Furniss K, McCaffrey M, Pamell V, Rovi S. Nurses and barriers to screening for intimate partner violence. *MCN American Journal of Maternal/ Child Nursing*. 2007; 1(4): 238-243.
38. Johnston BJ. Intimate partner violence screening and treatment: the importance of nursing caring behaviors. *Journal of Forensic Nursing*. 2006; 2(4): 184-188.
39. Al-Natour A, Qandil A, Gillespie GL. Nurses' roles in screening for intimate partner violence: a phenomenological study. *International Nursing Review*, 2016; 1-7.
40. Efe ŞY. Acil Servis Hemşirelerinin Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete İlişkin Rol ve Sorumlulukları. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*. 2012; 26(1):49-54.
41. Polat O. Cinsiyete Dayalı Şiddet Olgularına Sağlık Personelinin Yaklaşımı, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı Yayınları, 7-107, İstanbul. (2005).
42. Sevil Ü, Yanikkerem E. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Güven Kitabevi, İzmir. (2006).36-66,
43. Parmaksızoğlu-Çakır A. Aile İçi Şiddet Mağduru Olup Boşanma Sürecinde Bulunan Kadınlarda Travma Sonrası Stres Belirtileri ve İlişkili Özellikler. Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli. (2011),
44. Humphreys JC, Campbell A. Family Violence and Nursing Practice, 2nd Edition, Springer Publishing Company, New York. (2011). 181-207,
45. Patel MN, Bhaju J, Thompson MP, Kaslow NJ. Life Stress as Mediator of The Childhood Maltreatment–Intimate Partner Violence Link in Low-Income, African American Women. *Journal of Family Violence*, 2012; 27:1-10.
46. Orhan AS, Gölbaşı Z. Birinci Basamak Sağlık Kurumlarında Çalışan Sağlık Personelinin Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusundaki Görüş ve Uygulamaları. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*. 2011; (2): 21-32.